

cestě dohonil mne ten neb onen pocestný, vyzvídal o mne, vypravil svůj život a kluhal dále. K večeru, po trpkém putování čtyř mil, blížil jsem se k jakémusi městu. Po silnici vpravo vlevo již počínaly domky se skromnými zahrádkami. Ptám se člověka z pole jdoucího po jméně toho města. On se na mne posměšně podívá právě: toť každý ví, že je to Přelouč. Já slušně děkoval a spěchal dále. Teprva v hostinci dověděl jsem se, že onen člověk mou skromnou otázku měl za urážku, jako bych se Přeloučanům vysmívat chtěl a je nutiti, aby vyslovili pověstné jméno svého města. Já sice slyšel povídati kousky o Přelouči, ale že by opravdu byl na světě nebo tak blízko, nevěděl jsem. V hospodě vzal jsem teplou lázeň na nohy. Hostinský mi radil, abych si před spaním plošky noh namazal lojem s pivem setřeným, což výborně působilo, a ráno vyjda vyšlapoval jsem sobě boso co mladý kůň bez podkov. Téhož dne dorazil jsem až do Plaňan, kdež od faráře mile přijat jsem přenocoval. Zdá se, že tehdyž pání faráři byli tomu naučeni přijímatí hostinský cestujících piaristů, jež ročně o fériích podle regule řádu z jednoho konventu do druhého se přestěhovali, aby nikde nezdómácněli, jako to bývá u vojska. Nevím,

zdali tento pořádek ještě dosavád panuje. Přispívalť tenkrát nemálo k udržení chudoby. Nebo pocestné, řádem podané, bylo tak malé, tuším groš na míli, že co lehký byl za rok sobě nastřádal, cestou lehce utratil. Nyní to asi jinak bude. Tehdáž měli pání petrini (duchovenstvo světské) jakousi útrpnost s tímto chudým tuláctvím clericorum pauperum scholarum, i považovali je jako za svoje, zvláště an regule nebyla tak přísná, co u jiných řeholníků, i nebylo divu, že se k nim přívětivě chovali. Zvláště k vyklouzencům, jimž rádi přáli ten trošek svobody, již sami užívali. Tak jsem asi vykládal jejich ke mně vlídné chování. Přidružil se k tomu předsudek o naší učenosti, ač ta příliš velká nebyla. Předce však jsme vynikali jakousi filologickou vzdělaností, takže s námi po latině mluvit se mohlo. A toť bylo, co mi na mé pouti per parochos valně přispělo. Tak jsem se dostal až do Prahy, kdež jsem se v jakémsi hostinci na Poříčí ubytoval...“ (Pro zajímavost dodejme, jaké vzdálenosti na své pouti překonal – k Vysokému Mýtu 16 km, do Přelouče 54 km, do Plaňan 47 km a do Prahy 51 km).

Další den ráno Jan vyrazil přes Slaný do Libochovic (63 km), kde zastihl nemocnou matku. Ta jeho odchod z řádu neschvaloval,

byla přesvědčena, že u piaristů by byl dobře zabezpečený po celý život. Jan ji přesvědčoval, že se o sebe postará a prostředky získané doučováním studentů mu umožní dostudovat. Po prázdninách nastoupil v Praze na univerzitu, aby dokončil filozofická studia, což bylo podmínkou ke vstupu na lékařskou fakultu.

Purkyně po celý život rád a s úctou vzpomínal na piaristy a využíval příležitostí, aby je navštěvoval. Kromě jiného si od nich odnesl dobré základy svých jazykových znalostí (uměl asi 12 jazyků), poznal metodu kritického myšlení a osvícenský racionalismus prosazovaný na litomyšlské filozofii nepochybně významně přispěl k jeho zájmu o přírodní vědy a k novému pohledu na život.

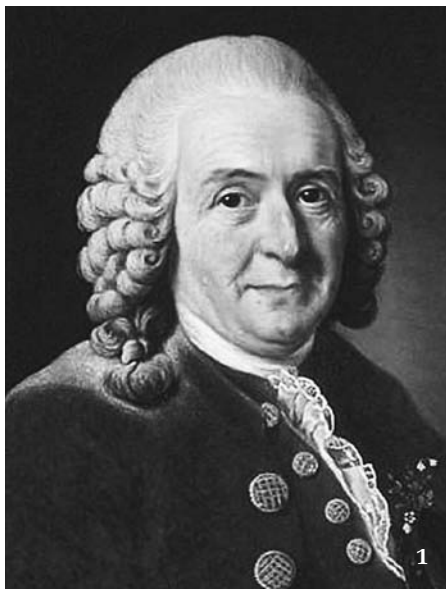
Použitou literaturu a doplňující materiály najdete na webové stránce Živa. K dalšímu čtení např. Živa 2011, 5; 2019, 4.

*Po smrti není duše více v lidském těle,
ale ona se zhloubila v celek planety,
bytosti to vyšší a rovněž živé a tato
bytost časem zas vyvolává téhož člověka
na světlo svého povrchu.*
Jan Evangelista Purkyně

Josef Hýsek

Carl von Linné a doktorát

Švédský přírodovědec a lékař Carl von Linné (23. května 1707 – 10. února 1778) je obecně znám především jako tvůrce binomického názvosloví rostlin, živočichů a nakonec i člověka, ale jeho výzkumný záběr a vědecký odkaz byl mnohem širší (blíže také např. v Živě 2007, 6: 242–243). Pocházel z nebohaté rodiny luteránského pastora. Již od dětství miloval rostliny. Tehdy však botaniku a zoologii nebylo možné studovat jako samostatné disciplíny, hlavní obor byl lékařství. Po středškolských studiích pokračoval nejprve na univerzitě v Lundu, po roce ale přešel do Uppsaly. Zde přednášel posléze jako pracovník bez titulu botaniku a staral se o botanickou zahradu, kde se seznámil s botanikem a filologem Olofem Celsiem, profesorem na univerzitě v Uppsale (byl strýcem Anderse Celsia, tvůrce teplotní stupnice). Linné zde napsal též pojednání *De nuptiis et sexu plantarum* (O páření a pohlaví rostlin). Zamíloval se do dcery zámožného lékaře Johanna Moraea. Ten měl však podmínku, že jeho budoucí zeť by měl mít před sňatkem doktorát. O tom, že dosažení doktorátu nebylo snadné ani pro geniálního biologa, svědčí právě případ Linného. Tehdy se na univerzitách platily poplatky za každou složenou zkoušku, tedy i rigorózní poplatek. Na různých univerzitách se požadovaná částka lišila, v Uppsale byla pravděpodobně vyšší než jinde. Proto se Linné rozhodl udělat doktorát v Holandsku na univerzitě v Harderwijku, městě ležícím na břehu zálivu Zuiderzee. Roku 1733 tu Linné získal titul

1 Carl von Linné (1707–1778). Portrét z r. 1775 od vynikajícího švédského portrétisty Alexandera Roslina (1718–1793), zveřejněný na titulní straně díla *Species Plantarum* vydaného nakladatelem Laurentiem Salvielem ve Stockholmu r. 1753. V tomto díle Linné systematicky zavedl „triviální jména“ jako základ binomického názvosloví rostlin.
2 Titulní strana *Systema Naturae*, kde Linné rozdělil přírodu na tři říše a ty pak na další kategorie – třídy, řády, rody a druhy. Vydalo nakladatelství Theodor Haak v r. 1735.

doktora medicíny na základě obhajoby rigorózní práce *Hypothesis nova de februm intermittentium causa* (Nová hypotéza o příčině intermitentní horečky). Po návratu do Uppsaly si zařídil lékařskou praxi a stal se lékařem a léčitelem v pravém slova smyslu. Se Sarou Lisou Moraeovou se v r. 1735 zasnubil a r. 1739 se vzali.

Je třeba si položit otázku, zda měl doktorát z Harderwijku stejnou hodnotu jako doktorát z Uppsaly, ale pravděpodobně ano. Svědčí o tom fakt, že Linné léčil dokonce švédskou královnu Luisu-Ulriku. Univerzita v Harderwijku (1648–1811) byla zrušena spolu s univerzitou ve Frenekenu (1585–1811) císařem Napoleonem. Co zavedlo příčinu ke zrušení obou univerzit, není bohužel známo. Linné zůstal až do své smrti profesorem botaniky na univerzitě v Uppsale.

